

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Theodōritu Episkopu Kyru Kai Eyagriu Scholastiku
Ekklesiastikē Istorìa, Eklogai Apo Tōn Istorion
Philostorgiu Kai Theodōru**

Theodoretus <Cyrrhensis>

Mogvntiae, 1679

Henrici Valesii Annotationes In Librum Primum Historiae Ecclesiasticae
Theodoriti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14162

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM PRIMUM
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
THEODORITI.

In Caput I.

In Caput II.

Pag. 5.

ZΩΓΡΑΦΟΙ μὲν in editione quidem Roberti Stephani, & in editione Basiliensi quæ Stephani editionem novem annis antecessit, primum caput hujus libri non ab his verbis inchoatur; Sed ab iis quæ leguntur infra τῶν ἀνοσιουργῶν &c. quam distinctionem Joachimus Camerarius, & diu post illum Jacobus Sirmundus, in sua versione ambo secuti sunt. Ego vero Christophorsonum sequi malui, qui primum caput exorsus est ab iis verbis quæ priore loco posui. Ab illis autem verbis τῶν ἀνοσιουργῶν, secundi capituli initium duxit. Quam quidem distinctionem confirmant tituli Capituli, qui huic libro præfixi sunt, tum in editione Basiliensi, tum in editione Rob. Steph.

τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰστορίας καὶ λοιπὸν βιβλίου. In Manuscripto codice Henrici Savillii scriptum est τὰ λοιπὸν τα, reliqui tamen codices nihil mutant. Duplex autem potest esse sensus hujus vocabuli. Aut enim vult dicere Theodoritus, se ea scripturam quæ ab aliis qui sua ætate Historiam Ecclesiasticam scripserant, Socrate scilicet ac Sozomeno, fuerant prætermissa. Aut id tantum vult dicere, se ea narraturum, quæ Eusebius intacta reliquerat. Et hic quidem sensus verior videtur ac simplicior. Subdit enim paulo post Theodoritus, orsurum se ab iis rebus in quibus Eusebius finem scribendi fecit. De Socrate autem ac Sozomeno ne verbum quidem dicit. Mihi tamen videtur, his verbis tacite eos designasse. Certe tota Theodoriti Historia nihil aliud continet quam τὰ ἀποστολικὰ βιβλία Socratis atque Sozomeni. Nam quemadmodum Johannes Evangelista, cum trium aliorum Evangelia prælegisset, ad scribendum impulsus esse dicitur, eo consilio, ut quæ ab illis omiſsa fuerant, ipse suppleret; Ita fere Theodoritus, post Socratem atque Sozomenum ad scribendam Historiam rerum Ecclesiasticarum se contulisse mihi videtur, ut ea quæ eorum diligentiam fugerant, Posteris traderet.

συλλέγειν. In Manuscripto codice Henrici Savillii legitur συλλέγειν, quomodo etiam edidit Jacobus Sirmundus. Contra vero duabus post lineis, ubi legitur εἰς ἀβυμῶν, codex Savillii habet εἰς ἀβυμῶν.

A

ταύτης αὐτῆς ἰστορίας. In Manuscripto codice Henrici Savillii scriptum est αὐτῆ, quomodo etiam edidit Jacobus Sirmundus. Subauditur autem ἐκκλησίᾳ. Sed & paulo ante, ubi legitur ἐξ ἀβυμῶν, λοιπὸν ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς, supplendum est necessario ἢ ἐκκλησίᾳ. Pro ἰστορίαις, melius in codice Savillii scribitur ἰστορίαις.

καὶ ἀλλοῖς φιλοσοφῶν. Hunc locum correxi ex codice Leonis Allatii, in quo scriptum est καὶ ἀλλοῖς, rectius proculdubio. Ita quoque excusum erat in editione Basiliensi. Quare miror Jacobum Sirmundum in editione sua vulgatam scripturam sequi maluisse. Sed verba quæ sequuntur, aperte convincunt Theodoritum ita scripsisse ut dixi: Comparat enim Ecclesiam navi, cujus gubernator est Deus. Ita SS. Patres Ecclesiam comparare solent navi, ut videre est apud Clementem in Epistola ad Jacobum fratrem Domini.

λίβων ἢ πρὸς ἀγνοῦσθαι. Malim scribere πρὸς ἀγνοῦσθαι, ut legitur in editione Basiliensi.

πρὸς τῆς, &c. Hæ duæ voces defunt in editione Basiliensi, nec videntur admodum necessariae.

τῆς ἱεροσύνης ἐξουσιάζοντα. In codice Savillii legitur τῆς ἀρχιερωσύνης, quemadmodum etiam edidit Jacobus Sirmundus.

ἐκ τῶν ἐκείνου συνταγμάτων. Melius in codice Leonis Allatii & in editione Basiliensi scribitur ἡ συνταγμάτων. Intelligit autem Theodoritus litteras Alexandri Alexandrinorum Episcopi ad omnes Episcopos, de condemnatione Arii, quæ habentur infra.

τῆς ἡδὲ ἀποστολικῆς ἀλεξάνδρου διδασκαλίας. In codice Leonis Allatii & in editione Basiliensi legitur in plurali numero, τῆς ἡδὲ ἀποστολικαῖς αλ. διδασκαλίαις.

πῶς μεταπέσειν. In Editione Basiliensi hic locus multo elegantius legitur in hunc modum πρὸς αὐτὸν πῶς μεταπέσει μεταπέσειν ἢ ποιῆται ἢ συμβεβηκίαι. Savillius quoque in suo codice μεταπέσειν scriptum esse annotavit.

In Caput III.

Βιτάλι. De hoc Vitale Hieronymus in Chronico ita scribit anno 22, Constantini. Antiochia

22 post

post tyrannum, 20. ordinatur Episcopus Vitalis: post quem 21. Philogonius. Eiusdem meminit Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Chronographia, eique annos sex Episcopatus attribuit.

πὺ ἐν τῇ παλαιῇ. Male Epiphanius Scholasticus hunc Theodoriti locum ita vertit. Qui etiam antiquam ex multis temporibus destrullam à tyrannis adificavit Ecclesiam. Melius Camerarius interpretatur hoc modo. Vitakís subrogatus, exstruxit in antiqua urbe dirutam à tyrannis Ecclesiam. Nam quod Marcus Tullius in quarta Verri-na de Syracusis dixit, illam ex quatuor urbibus constare; Idem quoque de Antiochia dici potest. Primus Triptolemus Argivus eam condidit, & ex Ius nomine Ionem appellavit, ut scribit Libanius in Antiochico, & Stephanus in libro de urbibus. Postea Casus Cretensis coloniam eam frequentavit, & Cassiotam urbem adificavit. Postea Græci ex Peloponneso profecti, Heracleam condiderunt. Postremo Seleucus Nicator eam amplificavit, & Antiochiam nominari voluit, ut ibidem scribit Libanius. Vetus igitur urbs sea esse videtur, quam sub monte adificavit Triptolemus Argivus. Eiusdem loci iterum meminit Theodoritus in lib. 2. cap. 31. & in lib. 3. cap. 4. ubi plura dicemus. Porro in ea regione urbis Antiochiæ, duæ fuere Basilicæ: Altera magna, quam adificavit Philogonius. Altera minor, cuius meminit Theophanes in Chronico pag. 60. hanc porro Ecclesiam παλαιὰν ἐκκλησίαν vocat auctor Chronici Alexandrini pag. 688. id est, πὺ ἐν τῇ παλαιῇ.

ὁ μὲν πὺ τελευτῶ. Hunc locum correxi ex Manuscripto codice Henrici Savillii, in quo ita legitur ὁ μὲν πὺ τελευτῶ πὺ αὐτῷ γε ἀρείω. &c. Quomodo etiam scriptum est in codice Leonis Allatii. Ita etiam edidit Jacobus Sirmundus. Denique Epiphanium Scholasticum in suo codice italegisse, ex versione ejus apparet.

In Caput IV.

Pag. 9. εἶτι δὲ ἄλλω. Hæc verba in sua versione omisit Christophorus, & Jacobus Sirmundus: Nec habentur apud Nicephorum, nec in editione Basilienfi. Quare non mirum est Camerarium in sua interpretatione ea omisisse. Habentur tamen in reliquis Exemplaribus, Regio scilicet, Saviliano, & Allatii. Sed & Epiphanius Scholasticus in suo Exemplari ea legerat. Sic enim vertit; Ne quis forte presumat eorum in præciis vestras accedere, vel per se, vel per alios.

ἀχιλλεύς γοῶν ἡ ἀχιλλεύς. In Manuscripto codice Henrici Savillii & in editione Basilienfi ἀχιλλεύς scribitur, quomodo etiam legit Epiphanius Scholasticus: Ita quoque scribitur hoc nomen in Epistola Alexandri Episcopi Alexandriæ ad universas Ecclesias, ubi omnes Ariti sectatores qui excommunicati fuerant, ordine recensentur: Ac primus omnium nominatur Achilles. Sic enim scri-

bitur in multis Exemplaribus, & apud Gelasium Cyzicenum. Et Gelasius quidem Cyzicenus hanc Alexandri Epistolam ad Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum, silentio prætermisit: Quod equidem satis mirari non possum. Cassiodorus verò in Historia Tripartita hanc Alexandri ad Alexandrum Constantinopolitanum Epistolam, subjecit Epistolæ ejusdem Alexandri ad universas Ecclesias. Existimo tamen hanc ad Alexandrum Constantinopolitanum Epistolam priore loco scriptam fuisse. Idem sensisse video Nicephorum in lib. 8. cap. 7. & 8. sed de hac re plura dicemus inferius in Annotationibus ad paginam 19.

ὁ δὲ ὁ αὐτοῖς τῶν οἰσ ἰσχυρῶν. Christophorus hæc verba αὐτοῖς τῶν οἰσ, in neutro genere accipit. Sic enim vertit: Ille enim quamquam eis ipsas res, quas isti, conagere conabatur: Tamen improbi sui insinui causam saltem simulatam habuisse visus est. Reliqui vero Interpretes, Epiphanius scilicet Scholasticus, Joannes Langus, Joachimus Camerarius, ac Sirmundus, in masculino acceperunt, & de Ariani intellexerunt, quos culpabat Colluthus. Quorum quidem sententiam magis probo. Nam in Christophori interpretatione nullum sensum video. Quæ sunt enim illæ res quas Arius & Colluthus accusabant? Verius omnino est, Colluthum accusasse Arium & Sectatores illius. Nam cum esset presbyter unius ex parœciis Alexandriæ, quemadmodum Arius & Carponas ac Sarmatas; Ipse in parœcia sua perverfam quandam doctrinam, perinde ac Arius prædicavit, ut tradit Epiphanius in hæresi Arianorum. Unde orta est inter eos æmulatio, cum singuli suum dogma adstruere conarentur. Id enim evenire solet inter hæreticos diversarum sectarum. Colluthus igitur, cum Arium tanquam impium atque hæreticum apud Alexandrum accusasset, & Alexander Arium deponere aliquamdiu distulisset, occasione arrepta, sese ab Alexandro sejunxit, & pro Episcopo agens, Presbyteros ordinavit. Vide Baronium ad annum Christi 313. caput. 28.

μοχθηραὶ προδότης. In codice Leonis Allatii scriptum est προαίσιος. Quomodo etiam legitur videtur Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit. Ille namque hos ipsos culpans, pessima voluntate sua inveniit occasionem.

πὺ ἐκείνη ἡ ἡγεμονία. Colluthus cum esset presbyter Alexandriæ, arrogantia ac temeritate elatus, pro Episcopo se gesserat, multosque Presbyteros ac Diaconos ordinaverat. Verum in Synodo Alexandriæ congregata, cunctæ ejus ordinationes postea rescissæ sunt, & quicunque ab eo ordinati fuerant, in laicorum ordinem sunt redacti, ut testatur Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos. Hinc apparet, cur Alexander Colluthum ἡγεμονίαν vocet, eo quod scilicet ordinationes venderet, & ex manuum impositione ac reliquis Sacramentis quantum captaret.

δὲ ἡ ἀχίλλευς. In manuscripto codice Henrici Savillii & in editione Basilienfi legitur ἀχίλλευς. Vulgatam tamen scripturam teneat reliqui Codices.

dices, & Epiphani Scholastici Interpretatio. Sed & in editione Basiliensi pro his verbis παρα τῷ πατρὶ, legitur παρὰ τῶ πατρὶ.

δι' ἐπιτοχίας γυναικείων Amplector interpretationem Camerarii qui sic vertit. Per interpellationes muliercularum &c. Nec male Epiphanius Scholasticus aditionem interpretatur. Intelligit enim libellos accusationum, quos mulieres ab Arianis subornatae porrigebant iudicibus adversus Alexandrum Episcopum Alexandriæ. Sane ἐπιτοχία pro libello supplicii sumitur ab Athanasio, ut observavi in annotationibus Eusebianis.

pag. 10. παμφορεῖ τῆς ἐκκλησίας ἐξηλάθειν. Ex his verbis colligitur, hanc Epistolam Alexandri scriptam esse post Synodum Alexandrinam, in qua damnatus erat Arius cum sociis. Duas autem Synodos Episcoporum Egypti adversus Arium ejusque socios collegit Alexander Episcopus Alexandriæ, ut infra pluribus ostendemus ad paginam 19.

οἱ δὲ πᾶσιν οἶται σέθεν ἀδελφάτους. Ita quoque legitur in editione Basiliensi, nisi quod οἶον scribitur pro οἶα. Verum in Codice Henrici Savilli & in altero exemplari Regio rectius scribitur hoc modo οἶος δὲ πᾶς πύθουκεν ἀδελφάτους, quomodo etiam edidit Jacobus Sirmundus. In Codice autem Leonis Allatii legitur hoc modo οἶος δὲ πᾶς εἶναι συμβιβουκεν ἀδελφάτους. Quomodo etiam in suo Codice legerat Epiphanius Scholasticus, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit: Quia & aliquando factus est, qualem & omnem hominem esse contigit.

pag. 11. ἐρημώσαντες τὸ πῶσιν. Post hæc verba, in codice Leonis Allatii hæc adduntur ἕτα τινὰ ἔχοντα ἰδύτητα πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ δὲ αὐτὸν πρὸς τὴν τυχόντα φύσιν. Malè quidem. Hæc enim verba inferius locum habent, ut videbimus. Epiphanius tamen Scholasticus eadem verba in suo codice legit hoc loco. Sic enim vertit: Omni reverentia spoliantes semetipsos, ajunt: Nec aliquam habet proprietatem ad eum: Sed cum sit ipse natura inimitabilis, servit de illo Deo præsentia & præcontemplatione &c.

ἰγάτηρ ἀδὲν ἐν ὁ γέγονεν. Duæ postremæ voces defunt in editione Roberti Stephani & in Basiliensi. Habentur tamen in codice Leonis Allatii, & in versione Epiphani Scholastici. Sed & Christophorus in libris suis repererat, ut ex interpretatione ejus apparet.

pag. 12. δὲ ὑπεράβον τῆς ἡμετέρας διαίτας. Scribendum puto γινώσκων per simplex v. atque ita legisse videtur Epiphanius, qui sic vertit: Et creaturarum universam intelligentiam transcendentem. Pro ὑπεράβον, in editione Basiliensi legitur ὑπερέβον. Et in codice Allatiano, rectius ut opinor.

ἀδ' ὁμοσυχίας σὺν ἀβασε in M.S. Codice Henrici Savilli & in editione Basiliensi scribitur ὁμοσυχία, minus recte ut equidem sentio. Certe Camerarius qui editionem Basiliensem Latine interpretatus est, ὁμοσυχίαι legit, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit: Ne eorundem quidem elementorum complexione in voce facientis aut facturum uti ausus. Hujus autem loci fati obscuro hic est sensus. Joannes Evangelista cum

originem Filii Dei vellet exponere, eam à rerum creaturarum productione longe distinxit: Cavique diligentissime, ne in declarandâ Filii essentia, iisdem verbis uteretur, quibus rerum creaturarum originem exposuit. Nam in declaranda quidem Filii essentia, usus est verbo erat. In exponenda autem Origine rerum creaturarum dixit ἐγένετο, id est facta sunt. Subjicit deinde Alexander: ἐχ' ὅτι ἀγέννητος ἦν. ἐν ᾧ ἀγέννητος ὁ πατήρ. Id est: Non quod Filius Dei non sit genitus. Unum enim est ingenitum, Pater scilicet. Quæ quidem Alexandri verba benigne intelligenda sunt hoc modo: Non quod Filius Dei principium originis suæ non habeat. Habet enim re vera principium originis, Patrem ex quo genitus est. Sed quia nullam habet principium temporis, quippe qui ab omni æternitate genitus sit ex Patre, ἀχρονὸν καὶ ἀμειστήτουτ' ut Græci dicunt, id est sine ullo tempore ac medio.

ἀλλ' ὅτι θανότας μὲν τῶν. Hunc locum correxi ex duobus manuscriptis codicibus Allatii & Savilli, in quibus ita legitur ἀλλ' ὅτι τῆς ἐξουσίας ἡ ἐναρτηλίσων, τάχα δὲ δὲ ἀγγέλων καὶ ἀγγέλων. Quibus consentit Basiliensis Editio, nisi quod ἐξουσίας habet vitiosè scriptum pro ἐξουσίας. Adverbium quoque quod sequitur ὑπερεπίκεινα, mutavi in ὑπερέκεινα, sequutus scripturam codicis Allatiani & Basiliensis Editionis.

ἰσοθεῖς ἢ ὅμοιοι λογισομένους. Hunc etiam locum emendavi ex supradictis codicibus Allatii ac Savilli, quibus adscripturatur editio Basiliensis, nisi quod τομῶντας habet non τομῶντοι. Epiphanius tamen Scholasticus in plurali numero legisse videtur λογισομένους τὰς τομῶντας.

πάντων ἢ ἐκ κόσμου κείνας. Post hæc verba Jacobus Sirmundus in editione sua quatuor has voces addidit τὰς θεουργίας φημι ἀποσθῆναι, nescio quos sequutus codices. Certe in nostris exemplaribus; Et in Basiliensi Editione non habentur, & Scholium potius redolent cujusdam viri docti, qui ad latus libri sui id notaverat, per columnas significari divinos Apostolos. Certe in Epistola Pauli ad Galatas, Petrus & Jacobus dicuntur columnæ fuisse Ecclesiæ. Porro initio hujus periodi scribendum ἢ δὲ αὐτὸς ὁ σωτήρ id est. Quocirca Servator noster &c.

τὴν ἀδὲ τῶν γινώσκων. In codice Leonis Allatii & in Editione Basiliensi scriptum est ἀδὲ τῶν, rectius ni fallor. Neque aliter legit Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit hunc locum. Nam & ipse servator præstare volens omnibus in hoc mundo columnis, hujus notitiam ab eis exonerare festinavit.

δὲ τοῖς ἰμοῖς. Jacobus Sirmundus in Editione sua expunxit hæc verba. Certe non habentur in codice Leonis Allatii, & superflua videntur hoc loco. Porro locus iste desumptus est ex cap. 24. Esaiæ. Ubi Hieronymus notat verba illa: Et dixi; Secretum meum tibi; secretum meum tibi: Non haberi in Septuaginta, sed ex Theodotionis translatione ab Origene addita esse. Procopius autem Gæsar ex interpretatione Symmachi suppleta esse dicit.

ἡριμὴν ἔχει ἢ ἀποβολήν. Optime in Editione

ne Basilienſi legitur ἔχοντα. Subauditur autem υἱόν. In codice Savilii ſcriptum eſt ἔχον ταύτην προβολήν, vitioſe quidem, ſed ita ut veræ lectionis veſtigia ſerventur. Pro voce προβολήν in codice Leonis Allatii habetur ὑποβολήν. In altero vero codice Regio, cujus variantes lectiones Robertus Stephanus ad calcem editionis ſuæ notavit, legitur περιβήσιν peſſimè. Quam tamen vitioſiſſimam lectionem Sirmundus in editione ſua amplexus eſt.

αὐτίθεν δέονται τὸ ἐξ ἑα ὄτων. Jacobus Sirmundus hunc locum ita edidit: αὐτίθεν δέονται ἑα τῷ ἐξ ἑα ὄτων. Et totum locum ſic interpretatus eſt. Quod vero extrema ſit dementia Filium ex non exiſtantibus ortum exiſtimare, atque in tempore productum, in idem pater, hoc eſt ex non exiſtantibus, &c. Verum cum nulli codices ita ſcriptum habeant, vulgatam lectionem mutare nefas duco. Quod ſi conjecturam noſtram licet proponere, exiſtimo delenda eſſe hæc verba τὸ ἐξ ἑα ὄτων, quæ Scholii loco ad marginem adſcripta, poſtea in textum translata ſunt. Porrò Epiphanius Scholaſticus hunc locum ita vertit. Non veor ignorare ſapientes, quia veſanum eſt ſapere ex non exiſtentibus factum Filium, cum utique habeat temporale principium, quod oſtenditur ex non exiſtentibus factum. Unde apparet Epiphanium legiſſe χρονικὸν ἔχον τὴν προβολήν τὸ ἐξ ἑα ὄτων.

Pag. 13. ἀδανήτων γδ. In codice Leonis Allatii ſcriptum eſt ἀνέτων, quod magis probo. Atque ita legit Epiphanius Scholaſticus. Sic enim vertit: Scilicet eſt enim, & omni peccato plenum, &c.

διὸ ῥηματιζέει πατὴρ. In manuſcripto codice Henrici Savilii legitur διὸν, quomodo etiam legit Epiphanius Scholaſticus.

Pag. 14. μίχρει προειδοίαν. In codice Allatii legitur μίχρει ἰννοίας, omiſſa altera præpoſitione. Utramque tamen vocem agnoſcit Epiphanius Scholaſticus, qui ſic vertit. Impoſſibile eſt vel uſque ad opinionem invenire viam ſerpentis.

ἢ τομίμοις ἐντολαῖς. In codice Leonis Allatii ſcriptum eſt ἢ τομίμοις ἐντολαῖς. Quam ſcripturam in editione ſua amplexus eſt Jacobus Sirmundus, & hunc locum ita vertit, qui autem ejuſ ſunt creatura, homines & Angeli, & benedictionem acceperunt, ut proficerent virtutem exercentes, & mandatorum leges, ne peccarent. Atque hanc lectionem, re attentius examinata, veriorem puto. Ait enim Alexander, Deum duas res tradiſſe hominibus & Angelis, ut in virtute profectus facere poſſent. Primum benedictiones: Deinde mandata legis. Et mandata quidem legis ad hoc profunt, ne crimina admittant quæ lege prohibita ſunt. Benedictio verò ad hoc prodeſt, ut in virtutis exercitatione quotidie proficiant. Sed occurrit hoc loco difficultas. Angelis enim profectum attribuit, cujus tamen minime capax videtur eorum natura. Totos enim ſeſe applicant Angeli ad id quod ſemel amplexi ſunt: Nec paulatim progrediuntur ad id quod eligunt; Sed primo impetu ad ſummum faſtigium perveniunt, ita ut nec ulterius progredi, nec retrò reverti valeant. Materiam enim expertes ſunt, quæ infirmitatem & inconstantiam gignit. Dicendum ta-

A men eſt, Angelos ita primum creatos eſſe à Deo, ut eſſent mutabiles, & virtutis capaces ac vitii, utque proficere poſſent in melius, aut in deterius labi. Hanc fuiſſe ſententiam veterum Theologorum, tum ex Alexandro pater, tum ex eo quod Arius ac cæteri aſſerebant, Filium Dei mutabilem eſſe, & virtutis ac vitii capace. Nec uluſ Catholicorum eis unquam objecit, Angelos non eſſe mutabilis naturæ. Sciebant enim id proprium eſſe ſolius Dei, qui in ſacris litteris diſerte ait: Ego ſum & non mutor. Angeli verò licet difficile mutantur, mutationi tamen obnoxii ſunt.

τῆς πατρικῆς γενήσεως. Rectius in manuſcriptis codicibus Savilii & Allatii legitur γενήσεως, quomodo etiam edidit Jacobus Sirmundus. Ita quoque legebatur in altero exemplari regio.

ὁ διαδεδήμεν @ λυκιανός. Baronius ad annum 7° Chriſti 318. Cap. 75. Alexandrum exculare conatur, qui hæc de Luciano Martyre ſcripſerit. Et laudandus quidem eſt Baronius, qui martyrem Chriſti nefandæ hæreſis ſuſpicionem liberare conatus eſt. Veritatem tamen cunctis rebus antepone-re debemus. Quòd ſi Baronius veteris cujuſpiam ſcriptoris teſtimonium aſſeret, quo ſuam ſententiam firmaret, & Alexandri teſtimonium ſubverteret, equidem libenti animo ei aſſentirem. Sed cum præter conjecturas nihil adferat, malim equidem Alexandri teſtimonio credere, qui Luciani temporibus vixit, ejuſque doctrinam ac diſcipulos apprime noverat qui ſe Conlucianiftas vocabant. Certe Theodoritus, poſtquam hanc Alexandri Epiſtolam recitit, diſerte affirmat, cum nulla in re mentium fuiſſe, ſed veritatem ingenuè protuliſſe. Accedit teſtimonium Epiphani in hæreſi 43. quæ eſt Lucianistarum, ubi Lucianum hunc de quo loquitur Alexander, Ariana hæreſi patrocinatum fuiſſe, & ab Arianiſ pro Martyre habitum ſcribit. Certe diſcipuli ejuſ quos recenset Philoſtorgius, Ariani erroris labe omnes infecti fuere. Sed videmus quid de illo narret Alexander. Ait igitur primo Lucianum ſucceſſiſſe Paulo Samofatenſi; id eſt erroris illius ſucceſſorem fuiſſe. Certe illum familiarem fuiſſe Pauli Samofatenſi credibile eſt. Fuit enim & ipſe oriundus ex urbe Samofatenſi ut legitur in ejuſ vita. Et cum Paulus ex ea urbe ad Antiochenſem Epiſcopatum evectus ſit, Lucianus quoque Antiochiæ præbyter fuit. Aetas quoque utriuſque in idem ſere tempus incurrit. Paulus enim Aureliani temporibus depoſitus eſt, & poſt depoſitionem diu ſuperſteſ vixit. Ponamus ergo illum ad Carium que tempora perveniſſe. Abhinc ad Martyrium Luciani anni ſunt plus minus viginti quinque. Ex quo apparet, Paulum ac Lucianum eodem oppido ortos, & ejuſdem urbis ſacerdotes, iuſdem quoque vixiſſe temporibus.

ὁπὸ σωζωγ @ ἕμετε τειών ὑπερότων. Huius verbi vim non intellexerunt Interpretes. Quos ſequutus Baronius ad annum 318 ſcribit, Lucianum à tribus Epiſcopis ſibi continè ſuc-

cedentibus, Ecclesia ejectionem fuisse. Atqui non hoc dicit Alexander, sed tantum ait, Lucianum schisma fecisse in Antiochensi Ecclesia, & sub tribus Episcopis continere sibi lucentibus Collectas seorsum celebrasse. Id enim significat vox *ὑποσυνάγωγος*. Itaque Epiphanius Scholasticus non male hunc locum interpretatus est hoc modo, cui succedens Lucianus, exiit *ὑποσυνάγωγος* mansit in *ἑκείνῳ* Episcoporum plurimo: *ἐκπορεύετο*. Basilius in Epistola prima ad Amphilochem *ὑποσυνάγωγος* usurpat eodem sensu. Ubi distinguit inter hæresim & schisma & *ὑποσυνάγωγος*. *ὑποσυνάγωγος* autem ait esse illegitimos conventus, qui fiunt ab immorigeris Presbyteris vel Episcopis & laicis. Verbi gratia, si quis criminis convictus & à ministerio sacro suspensus, iudicio non pareat, sed ministerium suum obire velit, & populum colligat. Inter *ὑποσυνάγωγος* autem & schisma parum distat. Porro causa schismatis Luciano fuit, doctrina Pauli Samosatensis quam defendebat, ut docet Alexander. Cujus gratia diu separavit se à tribus Episcopis, Domino, Tymæo ac Cyrillo. Tandem verò ad unitatem Ecclesie reversus est, ut ex Alexandro colligitur. Neque enim cum usque ad exitum vitæ in schismate mansisset Alexander scribit, sed tantum longo tempore separatam fuisse.

ἐν σοφία χερσὶν ἐπισκοποῦ τρεῖς. Intelligit Eusebium Cæsareæ Palestinæ Episcopum, Theodotum Laodicæ & Paulinum Tyri. Hos enim anathemate damnatos fuisse ab Alexandro Alexandria Episcopo testatur Arius in Epistola ad Eusebium Nicomediensem Episcopum, quæ refertur infra. Porro ex hoc loco colligitur, Epistolam hanc scriptam esse ab Alexandro ante Epistolam ad omnes Ecclesias, priusquam Eusebius Nicomedienfis patrocinium Arii suscepisset. Nam si posteriore loco scripta esset hæc epistola, nunquam profecto Alexander mentionem Eusebii Nicomedienfis facere omisitset.

ὑπακούειδω. In Codice Leonis Allatii & in editione Basiliensi legitur *ἀνακείδω*. Quomodo etiam scribitur apud Nicephorum.

τὰς τῆς ὑποσυνάγωγος δύο φύσεις. Duae naturas dicit Alexander, non simpliciter & absolutè duas, sed personaliter duas, eò quod in duabus personis existat una natura. Quare *φύσις ἐν ὑποσυνάγωγος* idem est quod persona.

pag. 16. *ὅν ὁμοίον ἐν φαιμοῖς*. Rectius in Manuscripto codice Henrici Savilii & in editione Basiliensi scriptum est *ὅν ὁμοίον*, id est, quibus similia in Psalmis canunt sanctissimi Patres. Epiphanius tamen Scholasticus vulgatam scripturam confirmat. Camerarius quoque licet Basiliensem editionem sequutus sit, *ὅν* tamen legit, & ad Patrem retulit. Christophorus vero ad Filium referre maluit. Sic enim vertit, *Filium porro Patri similem, in Psalmis pronuntiatum memorant sanctissimi viri*, &c.

τιμὰ τὸν πατέρα. Epiphanius Scholasticus quædam hic addit quæ non leguntur in Græco. Sic enim habet, *quæ propter & qui honorat Patrem, honorat & Filium: & qui honorat Filium, honorat & Patrem, & rectè*. Quam lectionem confirmant

A sequentia. Itaque error videtur Librariorum, qui hanc pericopen omiserunt decepti vocum similitudine.

ἐν μεταχρηστικῆς ἡρμοσμένης δόξης. Lego *μεταχρηστικῆς*, quemadmodum edidit Jacobus Sirmundus, cujus tamen factum probare non possum, in eo quod lectionem nullius scripti codicis auctoritate firmatam in textum admittere non dubitavit: quam ad latus editionis suæ rejicere, aut in annotationibus referre potius conveniebat. Apud Nicephorum in lib. 8. cap. 7. legitur *ἐν μεταχρηστικῆς δόξης*, omiſsa voce *ἡρμοσμένης*.

ἀποσκιρῶσαν. In Manuscripto codice Henrici Savilii scriptum est *ἐσοκινῶσαν*. Epiphanius Scholasticus legisse videtur *ἀποσκιρῶσαν*. Sic enim vertit. *Sapientia Satanae in animas eorum nequissimas vehementer insilians*.

ἡμαυρωσέν. Codex Leonis Allatii habet *ἡμαυρωσέν*. Atque ita prorsus legit Epiphanius Scholasticus, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit, *non comministrorum concors reverentia de Christo, ferocitatem eorum mansuefecit*.

ἐπιπορεύω. Correxì *ἐπαπορεύω* ex editione Jacobi Sirmundi. In Saviliano codice, & in editione Basiliensi scriptum est *ἐπιπορεύω*, quod magis placet: Est enim in præterito.

ἀπαιδύτη ὕλη. Sic vocat Dialecticas argumentationes quibus utebatur Arius adversus Christi divinitatem. In codice tamen Allatii pro *ὕλη* legitur *ὕλαϊδ*, id est, latratu; quod non probat.

ὃν μιστεύσα φύσις μονογενῆς. Benignè intelligendum est, quod hoc loco ait Alexander, naturam unigenitam mediam esse inter Patrem ingenitum & creaturas. Ubi naturam sumit pro persona. Intelligit enim *φύσις ἐν ὑποσυνάγωγος*, ut paulo ante locutus est Alexander. Mediam autem vocat naturam unigenitam, non quod unigenitus inferior sit Patri, sed quod per illum omnia facit Pater, ut ait Johannes Evangelista. Unde, *δὲ* propriè tribuitur Filio, quemadmodum notat Basilius in libro de Spiritu Sancto.

pag. 17.

πάση τῇ ἡμετέρῃ φύσει. Malim scribere *ἡμετέρῃ*, quemadmodum legisse videtur Epiphanius. Vertit enim *omni create natura imperscrutabilis*, &c.

ὃν τι μέρη. In codice Allatii & in editione Basiliensi deest particula *τι*. Vulgatam tamen scripturam confirmat Epiphanius Scholasticus.

πάντων γινῆναι πλὴν εἰκόνα. In codice Saviliano & in editione Basiliensi verbum interseritur hoc modo *πάντων γινῆναι δὲ πλὴν εἰκόνα πλήρη*. Atque ita legisse videtur Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit, *omnino imaginem convenit esse plenam eorum, per quæ non desit aliquid ab æqualitate ejus cuius imago est*. Sed & Christophorus eandem scripturam in libris suis repererat, nisi quod *δὲ* in illis exemplaribus legebatur, melius fortasse. Refertur enim ad vocem *δὲ* quæ sequitur. Quod si *δὲ* legere malimus, tum scribendum erit *δὲ πλὴν*, ut legitur in codice Leonis Allatii, pro *δὲ*.

τὰ ἐν μέρσι αὐτοῦ ἐκ γενεῶν ἔσθιντα. In Manuscriptis pag. 18. codi-

codicibus Allatiano & Saviliano & in editione Basilicensi scriptum est *ἡ ἐπιστολή*. Videtur autem aludere Alexander ad locum Pauli Apostoli in Epistola prima ad Corinth. *ex parte cognoscimus & ex parte prophetamus*. Ita certe hunc locum exposuit Epiphanius Scholasticus.

ἡ ἐπιστολή ἡ ἐπιστολή. In iisdem Exemplaribus Allatii ac Savilii, & in editione Basilicensi scriptum est *ἡ ἐπιστολή ἡ ἐπιστολή*, &c. Atque ita legit Epiphanius Scholasticus, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit. *Igitur erat, & semper, & ante secula, quoadcumque sit, non tamen est id quod in presentem*. Pene omiseram monere Lectorem, in codice Leonis Allatii scriptum esse *ἡ ἐπιστολή* *ταύτην τὴν ἀρχαίαν*, rectius procul dubio. Alioqui nisi ita legeris, addendus erit articulus hoc modo *ἡ ἐπιστολή ἡ ἐπιστολή*.

τῷ πατρὶ μόνον ἰδίωμα. In codice Leonis Allatii scriptum est *μόνον*. Sed reliqui codices vulgatam scripturam tuerentur.

τὸ καινίσαν. In codice Leonis Allatii scriptum est *καινίσαν* quam scripturam licet reliqui codices referrent, haud tamen sperendam puto.

αὐτῆς πολυμερῶς βουλῆς. In manuscripto codice Savilii & in editione Basilicensi scriptum est *βούλη*.

ἡ ἐπιστολή ἡ ἐπιστολή καὶ κατασκευαστῆς. Magis placet scriptura quam in codice Allatiano & in Basilicensi editione reperitur *κατασκευαστῆς*. Confirmat hanc lectionem Epiphanius Scholasticus qui sic vertit, *σεκνήσας ποιεῖν πατρὸς οἴκου* &c.

Pag. 19.

τούτους ἀναθεματίζουσιν. Intelligit Arium & Achillam & reliquos eorum socios ac fautores. Hos enim paulo supra nominavit ita scribens *ὡς ἴναί τινι γινώσκοντες οἱ ἀμφὶ τὸν ἀρεῖον καὶ ἀρχιμάν καὶ οἱ τῆς ἀληθείας εἰν αὐτοῖς πολέμιοι*. Quibus verbis Alexander non solum Presbyteros ac Diaconos Alexandrinae Ecclesiae notat qui Ario favebant, sed & Episcopos illos tres provinciae Syriae intelligit qui Ario opinionem defendebant: de quibus supra locutus est. Non sine causa igitur Eusebius Caesariensis Episcopus & Paulinus Tyri, & Theodotus Laodiceus, Anathematizatos se esse ab Alexandro querebantur, ut scribit Arius in Epistola ad Eusebium Nicomediensem quam refert Theodorus. Hoc enim loco, licet suppresso eorum nomine, anathematizantur ab Alexandro. De Eusebio autem Nicomedienſe nihil dicit Alexander in hac Epistola synodica ad Alexandrum C. P. nec Arius inter Episcopos qui anathematizati fuerant ab Alexandro, Eusebium Nicomedienſem nominat: Non omittitur utique, si ab Alexandro id factum fuisset. Ex quo intelligi datur, Epistolam hanc synodicam, scriptam esse ab Alexandro Alexandriae Episcopo ante Epistolam illam Alexandri ad omnes Ecclesias, quam referunt Socrates ac Sozomenus. In hac enim posteriore Eusebius Nicomedienſis denotatur ab Alexandro ut patronus & signifer Ariorum. Unde apparet Epistolam istam posteriore loco scriptam esse, cum Eusebius Nicomedienſis patrocinium Ariani dogmatis palam suscepisset. Sed & aliunde probari potest, Epistolam hanc quam ad omnes omnium Ecclesiarum Episco-

A pos scripsit Alexander, scriptam esse post Epistolam illam ad Alexandrum C. P. Nam in Epistola ad Alexandrum C. P. Decem tantum nominantur Presbyteri ac Diaconi anathematizati. In Epistola vero Alexandri ad omnes omnium Ecclesiarum Episcopos duodecim recensentur Clerici anathemate perculti; Ac praeterea duo Episcopi, Secundus ac Theonas. Nempe post priorem illam synodicam, cum Carponas & Cajus Clerici Alexandriae, & Secundus ac Theonas Episcopi, sese Ario adjuvissent, id circa eorum nomina adscripta sunt in posteriore illa synodica, quam refert Socrates ac Sozomenus. Duas igitur synodos vario tempore adversus Arium & socios collegit Alexander. In priore decem duntaxat damnati sunt Clerici Alexandrini, & notati tres Episcopi Syriae. Epistola quoque synodica ab Alexandro scripta est ad Alexandrum Episcopum Byzantii. In secunda synodo, in qua centum fere Episcopi Aegypti sederunt, damnati sunt duodecim Clerici Alexandrini, ac duo praeterea Episcopi, Secundus ac Theonas: Et notatus est Eusebius Nicomedienſis Episcopus. Scripta est denique synodica ad omnes ubique terrarum collegas. Quoniam autem anno scripta sit utraque synodica, obscurum est. Baronius quidem anno Christi 318. utramque scriptam esse existimat. Sic enim ratiocinatur. Scriptae sunt Epistolae istae ab Alexandro, priusquam Constantinus Epistolam illam scripſisset ad Alexandrum & Arium. Atqui Epistola illa Constantini scripta est anno 318. cum Constantinus victo Licinio Nicomediam ingressus esset, ut ipse testatur Baronius cap. 69. Sed facilis est responsio. Victus enim est Licinius anno Christi 324. ut ex fastis Idatii & Chronico Alexandrino aliisque scriptoribus constat: Qui si Baronii aetate editi fuissent, nunquam ille tot errores admisisset in rebus Licinii commemorandis.

B *τοσοῦτον ἐπ' αὐτοῖς*. Emendavi ex codice Leonis Allatii & ex Nicephoro *τοσοῦτον ἐπ' αὐτοῖς*. Quomodo etiam edidit Jacobus Sirmundus.

καὶ τὸ τῶν συνπορευθέντων. Quisnam sit hic Tomus seu Libellus, cui plures Episcopos jam subscripsisse ait Alexander, obscurum est. Baronius ad annum Christi 318. scribit esse libellum fidei ab Alexandro conscriptum. Quod ex Christophoroni versione videtur hausisse. Sic enim Christophorus hunc locum interpretatur, *qui libello adversus eos edito subscripservunt*. Ego vero per hanc vocem *τόμῳ*, hanc ipsam Epistolam intelligi existimo, quam Alexander ad alios etiam Episcopos miserat. Est enim haec Epistola Encyclica, ut recte notat Baronius.

D *ἀπὸ τοῦ τοῦ διακόνου*. In codice Leonis Allatii & apud Nicephorum legitur *τοῦ ἀρχιεπισκόπου*. Atque ita etiam legit Epiphanius Scholasticus, ut ex versione ejus apparet.

πεβομένων καὶ ταῖς. Particula *καὶ* alieno loco posita est, & in suum locum sic restituenda *πεβομένων ταῖς ταῖς ἐπιτοῖς ἡμῶν συγκατατίσθη* &c.

σὺν τῇ παρ' ἡμῶν ἀδελφότητι. Apud Nicephorum legitur παρ' ἡμῶν quod rectius mihi videtur.

τὴν βιβλίαν, rectius in codice Leonis Allatii scriptum inveni τὴν βιβλίαν, quam scripturam confirmat Epiphanius Scholaasticus.

ἢ τῆς ἀλλοῦ. Scripsit etiam Alexander ad Sylvestrum Episcopum urbis Romæ Epistolam ejusdem argumenti, ut docet Liberius Papa in Epistola ad Constantium, his verbis; Manent litteræ Alexandri Episcopi olim ad Sylvestrum sanctæ memoriæ defuncti: Quibus significat, ante ordinationem Athanasii, undecim iam Presbyteros quam etiam Diaconos, quod Arian heresim sequerentur, se Ecclesia eiecisse &c.

In Caput V.

Pag. 21. Ἐκ τῆς πόλεως ἀνθρώπων κθώνος. Emendavi ὡς ἀνθρώπων ἀθίους, ut legitur in codice Allatii & apud Nicephorum, & in Editione Jacobi Sirmundi. Ita quoque legit Epiphanius Scholaasticus, ut ex versione ejus apparet.

ἀγενής ἔστιν. Hic etiam locus ex codice Leonis Allatii restitutus est, in quo legitur ἀγενής, quomodo etiam edidit Jacobus Sirmundus. In Nicephoro autem scribitur ἀγενής per simplex γ, quemadmodum legitur etiam apud Epiphanium in heresi Arianorum.

ἀνάθημα ἱεροῦ. Hæc ita intelligenda sunt, non quasi Eusebius Cæsariensis. Paulinus ac Theodotus & reliqui, nominatim Anathemate percussi fuerint ab Alexandro: Sed quoniam Arius cum locis & fautoribus erroris ipsius ab Alexandro anathematizati fuerant, Eusebius, Paulinus ac Theodotus qui Arian opinionem tuebantur, eadem sententia percussi esse videbantur, ut superius observavi in notis ad Epistolam Alexandri. Idem quoque sentit Baronius ad annum Christi 318. cap. 50.

ἢ Ἰμαννῆ. Erat hic Episcopus Tripoleos, ut mox testatur Theodoritus. Qui postea jussu Imperatoris Constantini, fraude atque insidiis Arianorum pulsus est Episcopatu, successit in ejus locum Theodosio quodam, ut scribit Athanasius in Epistola ad Solitarios haud procul ab initio.

τῶν τῶν ὑπὸν λιγόντων. Prior articulus deest in codice Allatii & apud Epiphanium ac Nicephorum, quos in Editione sua sequitur Jacobus Sirmundus, recte meo quidem iudicio. Sequitur enim οἱ μὲν, &c. ubi solecismum notabant Studiosi. Dicendum enim erat τῶν μὲν.

ἐπαπειλώσειν. In manuscripto codice Henrici Savillii & in Editione Basilienis scriptum inveni ἐπαπλώσειν quomodo etiam legitur in Epiphanio ac Nicephoro.

φιλοσόφον. Is est de quo Theodoritus supra locutus est in cap. 3. hujus libri. Huic egregium orthodoxæ fidei testimonium perhibet Athanasius in oratione prima contra Arianos: Philogenes vocatur à Nicephoro Patriarchâ in Chronographia.

In Caput VI.

ἢ ὑπὲρ ἀληθῆς λόγου. In codice Leonis Allatii & apud Nicephorum legitur σπουδῆ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας &c. Paulo post ubi legitur ἢ τὴν δύο ἀγίνοντα ἀντικείμεν, Codex Allatii addit adverbium πώποθεν, quam scripturam confirmat Epiphanius Scholaasticus.

ἢ ἄλλο τῆς γραφῆς. Codex Allatii & Nicephorus unâ voce auctiores sunt, hoc modo, τῆς ἀγίας γραφῆς. Quam quidem scripturam agnoscit etiam Epiphanius Scholaasticus.

ἢ ζωντὸν τὴν ἑσῆα. Mallet scribere ἢ ζωντὸν per simplex γ. Hoc enim magis convenit dogmati Arianorum, qui Filium Dei factum & creatum esse dicebant. Certe ita legitur apud Nicephorum, tamen Interpres Nicephori vertit genitum, quasi legisset ζωντὸν.

In Caput VII.

Ὀμοῦ μίγισον ἐν τοῖς βασιλείοις. Sumpsit hæc Theodoritus ex Eusebii libro 3. de vita Constantini cap. 10. ad quem locum vide si placet quæ annotavi. Neque enim hic repetere decrevi ea quæ illic satis prolixè annotata sunt.

ἢ ἡ μίγισον ἐστὶν ἄθροισμα. Prima vox deest in codice Leonis Allatii, nec videtur admodum esse necessaria. Vide quæ notavi ad cap. 11. lib. 3. de vita Imp. Constantini.

ἢ ἐπιπέσει. Notandum est quod ait Theodoritus, Eustathium in Episcopatu urbis Antiochiæ proximum successorem fuisse Philogonii. Hieronymus tamen in Chronico inter Philogonium & Eustathium, Paulinum quendam interjicit. De quo vide si placet quæ observavi ad lib. 4. Sozomeni, ubi agit de Sardicensi Concilio. Cum Hieronymo consentit Nicephorus Patriarcha in Indiculo Episcoporum Antiochiæ, ubi post Philogenem, Paulum nominat ac deinde Eustathium.

ἢ μείψατο. Post hanc vocem in Allatiano codice hæc adduntur μὲν τῶν δὲ παλιν ἐπιστολῶν ἐπιπέσειν παρὰ φίλου. Eadem verba in suo codice legit Epiphanius Scholaasticus, ut ex versione ejus apparet in lib. 2. Historiæ tripartitæ cap. 5. vide quæ notavi ad lib. 3. Eusebii de vita Constantini cap. 11. mox ubi legitur παρὰ μίμω δὲ τῶν. Idem codex Allatii habet παρὰ μίμω δὲ τῶν perinde ac Epiphanius legit.

ἢ ὁνομαστὴς μαρμαρικῆς. Magis placet μαρμαρικῆς ut legitur in codice Leonis Allatii. Primo, quia hic Theonas à cunctis Scriptoribus vocatur Episcopus Marmaricæ. Deinde quia μαρμαρικῆς dici non potest incola regionis Marmaricæ, μαρμαρικῆς potius dici deberet. Certe Epiphanius Scholaasticus Theonam hunc Marmaricenum vocat. Videtur autem Marmarica Regio quæ & Libya proprie dicebatur, unum tantum Episcopum habuisse, eo quod vici duntaxat & portus in eo tractu essent, quemadmodum ex Ptolemæo colligitur.

b

πίστως

πλιως διδασκαλιας. Intelligit formulam fidei quam Eusebius Caesariensis primū Synodo proposuerat, ut ipse scribit in epistola ad Caesarienses, quam referunt Socrates ac Theodorus. Idque confirmat Eustathius Antiochenus in oratione quam scripsit in eum locum proverbiorum: Dominus creavit me, &c. Cujus verba referuntur à Theodorito in sequenti capite.

In Caput VIII.

Βαδίσμας δὲ ἐπιπέθει. Ab iis verbis incipit locus Eustathii ex homilia in illud, Dominus creavit me. Itaque ab iisdem verbis inchoandum est caput VIII.

τὸ ζῆμα τῆς εὐσεβίης βλασφημίας. Christophorus eumque secutus Sirmundus, hunc locum ita verterunt. Eusebius blasphemia ex ejus literis perspicue deprehensa est. Joachimus autem Camerarius ita interpretatus est. Libellus proferebatur Eusebiana blasphemia. Quae quidem interpretatio superiori illi longe anteposenda est. Nam & verbis Eustathii melius respondet, & ipsius Theodoriti auctoritate firmatur. Scribit enim Theodoritus in superiori capite, Arianae factionis Episcopus formulam fidei à se compositam obtulisse Concilio, quae ab omnibus uno consensu repudiata est. Ad quem locum observavi, formulam illam intelligi, quam Eusebius Pamphili in epistola ad Caesarienses proposuisset se dicit. Haec est igitur quam Eustathius hoc loco vocat ζῆμα εὐσεβίης. Nam ζῆμα & ζῆρον pro formula fidei saepissime sumitur, ut in libro 4. Sozomeni legere memini. Sic Eustathius paulo post συμφώνως ζῆμα καὶ dicit, de formula Nicænae fidei loquens. Porro Eusebium hoc loco Caesariensem intelligit, non autem Nicomediensem, ut colligo ex Socrate. Hic enim in libro primo historiae Ecclesiasticae cap. 23. ait, Eustathium Antiochenum in suis libris graviter perstrinxisse Eusebium Pamphilum, utpote qui fidem in Concilio Nicæno stabilitam depravaret.

Pag. 27.

Ἐξορακιδεῖον. Interpretes hoc verbum de exilio acceperunt, cujus metu Arianae factionis Episcopi, Arii blasphemiam anathematizarint, & fidei Nicænae subscripserint. Potest tamen hoc verbum simpliciter intelligi de excommunicatione, quemadmodum sumplisse videtur Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit: Ariani autem mesuentes, ne congregato in idem tanto Concilio pellerentur. Construxit igitur Eustathii verba in hunc modum Ἐξορακιδεῖον τῆς συνόδου, quod certe non displicet. Reliqui tamen Interpretes verba illa τῆς συνόδου συγκεκριμένης ita acceperunt, quasi in ablativo absolute posita essent.

τῶν δὲ ἐπιπέθειων κρατήσεων. Pessimè hunc locum verterunt Christophorus ac Sirmundus hoc modo: Verum ubi Episcopus huc illucque circumcurfando adepti sunt. Longè rectius Langus & Camerarius. Nam Camerarius quidem

ita vertit: Et praesidentia quidem sua loca, plurimos assiduitate summa prehendentes, resurrexerunt. Langus verò adhuc clarior interpretatus est hoc modo: Et Episcopatus suis per ambitionem & circumcurfationem maximam venentis, &c. optimè. Etenim Eusebius Nicomedienfis Episcopus & reliqui Arianae factionis Antistites, cum formulam fidei suae in Synodo Nicæna explosam vidissent, seque tanquam Arianae blasphemiae fautores deprehensos esse, veriti ne utpote haeretici Episcopatus suis exerentur, Constantinum principem obsecrarunt, opem ejus ac suffragium implorantes, ne gradu suo deicerentur. Testatur hoc Constantinus ipse in epistola ad Nicomedienfes, quam paulò infra retulit Theodoritus. Non potest afferri illustrior locus ad expositionem verborum Eustathii. Idem enim dicunt Eustathius & Constantinus.

ἀληθινὸν λόγον τοῦ πατρὸς. Magis placet lectio quam reperi in codice Leonis Allatii ἀληθινὸν ζῆμα. Nam ex eo quod Filius Verbum est Patris, non sequitur ipsum esse ex Patris substantia. Ex eo verò quod fortis esse Patris, conficitur ex Patris substantia ortum esse.

τὰς δοκῶντας ἀληθεῖς ἀρουαίς. Postrema vox deest in codice Leonis Allatii & in editione Basilienfi; Nec habetur apud Nicephorum, nec in vulgatis editionibus Athanasii. Epiphanius tamen Scholasticus eam agnoscit.

Ἐξήλθε ἡ δύναμις πάσα ἡ δύναμις. In codice Leonis Allatii scriptum est ἡ ἐξήλθε πάσα ἡ δύναμις. Atque ita legitur apud Nicephorum. In editione autem Basilienfi legitur ἡ ἐξήλθε μὴ πάσα, quomodo etiam praefertur vulgatae editiones Athanasii. Ita quoque legit Epiphanius Scholasticus, ut ex versione ejus apparet.

ἀντιπέποιθον ἡμῶν ὁ θεὸς Ἰακώβ. Haec verba deest in codice Leonis Allatii & apud Epiphanium Scholasticum. Habentur tamen in reliquis exemplaribus.

ζῆμα εὐσεβίης. Delenda est vox ἀληθινός quae priore loco posita est. Certè nec in codice Allatii, nec in editione Basilienfi habetur. In vulgatis quoque editionibus Athanasii ac Nicephori non legitur. Proinde miror Jacobum Sirmundum eam in editione sua retinuisse.

ἐνομένων λέξεων. Pessimè hunc locum vertit Christophorus & Sirmundus, qui dictiones pie excogitatas interpretantur. Atqui Nicæni Patres nullas voces excogitarunt, sed uti sunt vocibus quae aut in sacra Scriptura legebantur, aut ab antiquis Doctoribus fuerant usurpatae. Verum si manuscriptos codices consulerent, veram hujus loci scripturam deprehendissent. Certè in codice Allatii & in editione Basilienfi legitur ἐνομένων. Ita quoque legitur in vulgatis editionibus Athanasii ac Nicephori. Sed & Epiphanius Scholasticus ita legerat. Sic enim vertit: Propterea ex non scriptis sermonibus, pie tamen intellectis damnati sunt. Intelligit autem Athanasius vocem ἐνομένων quae in sacris quidem Scripturis non extat, ab antiquis tamen Scripto-

Scriptoribus fuerat usurpata, ut docet Eusebius in Epistola ad Cæsarienses.

ὁπὸ ἰτῶν ἰγγύς πᾶ ἱκατόν. Intelligit Dionysium Episcopum urbis Romæ, & alterum Dionysium Episcopum Alexandriæ; qui in libris suis damnarunt eos qui Filium Dei opus & Creaturam esse dicerent, ut testatur Athanasius in libro de sententia Dionysii contra Arianos. Porro ab exordio Episcopatus Dionysii Romani usque ad Pontificatum Damasi, quo tempore Athanasius Epistolam istam ad Afros scripsit, anni sunt centum & quod excurrit. Nam Dionysius sedere cœpit anno Christi 261. Epistola autem ad Afros scripta est anno Christi 369. aut paulò ante ut censet Baronius. Itaque hoc loco scribendum puto ἱκατόν ἔτην pro ἑκατόντα.

ὁ ἠτιῶντο. In codice Leonis Allatii & in vulgatis editionibus Athanasii & Nicephori deest articulus postpositivus. Quam lectiōnem si admiserimus, expungendum erit ἦσαν quod præcedit. Certè verbum istud non habetur apud Athanasium & Nicephorum: Nec Epiphanius Scholasticus illud agnoscit, ut ex ejus interpretatione colligitur.

ἰζαϑε δὲ τοῖς ἰδίοις. Magis placet scriptura codicis Allatiani, in quo ita legitur hic locus ἰζαϑε δὲ τοῖς ἰδίοις. Certè Epiphanius Scholasticus in suo codice ita scriptum invenerat. Sic enim vertit: *Scriptum autem est & ceteris suis &c.*

In Caput IX.

ζάλης ἐπιπλήα. In optima editione Basilienfi scriptum inveni ἐπιπλήα rectius ni fallor.

ἡ τῆς ἀλιζανδρίων προεδρίας. Rectius in MS. codice Henrici Savillii legitur ἀλιζανδρία. Atque ita scriptum exhibet editio Basilienfis.

Pag. 31. μάτα χειροθετηίν. In codice Saviliano & in editione Basilienfi legitur χειροθετηίν ita quoque scribitur apud Gelasium Cyzicenum, qui tamen alteram quoque scripturam retinuit, sed & Epiphanius Scholasticus legisse videtur χειροθετηίν. Sic enim vertit: *Nullam vero omnibus modis habere potestatem, neque eligendi, neque ordinandi.*

μυσικωτέρα χειροτονία. In annotationibus meis ad librum primum Socratis, cap. 9. hunc locum exposui de ordinatione Episcopali. Extitit postea vir doctus, qui in notis ad vitam B. Athanasii quam Gallico sermone scripsit, observavit χειροτονία hoc loco non pro ordinatione, sed pro simplici benedictione accipiendam esse. Ait enim tam Orientalem, quam Occidentalem Ecclesiam reordinationes nunquam probasse: Idque pluribus testimoniis allatis adstruere conatur. Memini quoque ab erudito quodam Theologo id mihi quondam suggestum fuisse. Verum hanc eorum expositionem multis de causis probare non possum. Primum quia χειροτονία nil aliud significat quam ordinationem. Deinde μυσικωτέρα, satis ostendit ordinationis Sacramentum hic intelligi. Neque enim simplex benedictio rectè mystica diceretur. Comparant quippe sancti Patres ordi-

nationem Episcoporum quæ facta erat à Meletio, cum ordinatione legitima quam fieri jubent ab Alexandro. Et hanc longe sacrationem esse dicunt ordinatione illa, quæ præsumpta fuerat à Meletio. Postremo falsum est quod asserunt viri doctissimi, Ecclesiam illis temporibus non probasse reordinationes Episcoporum ac Presbyterorum. Certè Marcellinus Presbyter in libello precum quem obtulit Theodosio Imperatori, disertè testatur Theodorum Catholicum Episcopum urbis Oxyrinchi reordinasse Presbyteros partis Meletii. Sic enim scribit pag. 83. *Sane hinc vult se Catholicum videri, quod & ipse quosdam nunc Presbyteros seu Diaconos Apollonii facit suavis quosdam laicos, & eos iterum ordinat, ut videatur turpissima istius ordinationis vicem referre quam passus est.* Theodorus igitur Catholicus cum Meletianos Presbyteros iterum ordinavit, in eo secutus videtur decretum Synodi Nicænæ. Adde quod Nicæni Patres in Canone sexto disertè definiunt, eos qui citra consensum Metropolitanum ordinati fuerint Episcopi, Episcopos habendos non esse. Cum igitur Episcopi partis Meletii absque consensu Alexandri, qui Metropolitanus erat totius Ægypti, ordinati fuissent, necesse fuit Patribus Nicænis, ut eos denuò ordinari ab Alexandro decernerent, si quidem ipsos Episcopatum suum retinere cupiebant.

τὸς μὲν ἡ ἰουδαίων. Tres postremas voces delivimus, quas Genevenses Typographi ex Socratis Historiâ temerè suppleverant. Desunt enim in nostris codicibus tam MSS. quam editis.

C. ὁμοελαθεῖς συμβαίνον. In Manuscripto codice Savillii, & in editione Basilienfi scriptum inveni συμβαίνοντα, ut referatur ad συστήματα. Vulgata tamen lectio ferri potest, si referatur ad vocem ὁμοελαθεῖς.

In Caput X.

Πύρικαι χεῖρες. In codice Allatii exaratum est πέρικαι ἢ χεῖρες. Statimque legitur τῆσιν τε ἀπὸ πάντων &c. Quomodo etiam legitur in editione Basilienfi. Apud Eusebium verò in libro 3. de vita Constantini cap. 13. τῶν ἀπὸ γὰ πάντων.

D. ἑκάστῃ τῇ προσκόντων. Particula τε deest in codice Leonis Allatii, & apud Eusebium & Nicephorum: Nec videtur admodum necessaria.

πάντων ἰσχυρῶ δια. In codice Leonis Allatii scribitur una voce παντιφῶρα paulò post, ubi legitur, & φανερῶ λόγῳ, in Manuscripto codice Savillii & in editione Basilienfi scriptum inveni λογισμῶ.

ὡ ἐν καιρῷ τῆς. Hunc locum correxi ex codice Leonis Allatii, in quo ita legitur ὡ ἐν πρώτης τῆ πάθους ἡμέρας &c. quemadmodum etiam legitur in Socrate atque Nicephoro.

ἡ ἀρίτων ἢ νόμιμα. In editione Basilienfi legitur ἡ νόμιμα & ἀρίτων rectius procul dubio. Sic enim habent Eusebius & Socrates.

tes. Nicephorus vero hunc locum interpo-

lavit. *ὡς ἤματι ἰκανοί.* In Manuscripto codice Henrici Savillii legitur *ὡς αἰματι*, quomodo etiam legitur apud Eusebium.

Pag. 34. *ἐν μηδὲν δὲ ὁμοιωμάτι.* Sic etiam legitur in editione Basiliensi. Codex tamen Allatii scriptum habet *ὁμοιότητι*. Quam scripturam confirmant Eusebius, Socrates ac Nicephorus. Mox post verbum *κοινωνοῦν* addidi *δοκεῖν* ex codice Leonis Allatii & ex editione Basiliensi, quibus suffragatur Eusebius. In Socrate tamen ac Nicephoro duæ voces adduntur hoc modo *κοινωνοῦν ἢ δοκεῖν* quod eandem vim habet.

τὸ κεφαλαίωδες αὐτῶν. In codice Leonis Allatii & apud Eusebium in libro 3. de vita Constantini *κεφαλαίωδες αὐτῶν.*

ἐν ἡδὲ μία ἔσται. In codice Allatii & apud Socratem legitur *ἐν ἡδὲ μία ἔσται*, &c.

In Caput XI.

Pag. 35. *Πρὸς τὰς τῶν ἰδίων προσεταιρουσάς.* Præfectos Prætorii intelligit, qui multas simul Provincias administrabant. Hi enim curam gerebant Antioxiæ, tam Civica, quam militaris ac Palatina: Quippe qui per officiales suos tributa exigent, quæ in speciebus solvebantur; non autem in auro atque argento, uti discimus ex codice Theodosiano. Hæc idcirco annotavi, ne quis Provinciarum præfides hic intelligeret.

ὀλίγην ἰσχυρίαν τὸν πᾶσι εἰσφορᾶν. Malè Cameraarius eumque sequutus Sirmundus hunc locum verterunt hoc modo: *Quod eum fame grassante, vestigalia essent imminuta.* Nam Theodoritus hoc loco loquitur de Annona quam Constantinus Imperator Ecclesiis donavit. Hæc autem non pertinet ad vestigalia, sed ad tributariam functionem, ut videre est in titulo codicis Theodosiani de Annona & tributis. *εἰσφορᾶ* idem est quod tributaria functio atque illatio. Vestigalia verò propriè sunt portoria, & quæ à Græcis dicuntur *τίλη*.

Pag. 36. *ἀφῆσαν ἐν τῷ δὲ λαβόντες.* In Manuscripto codice Henrici Savillii legitur *λαμβάνοντες*, quod magis placet. Porro huic narrationi Theodoriti, similis est illa quam habet Rufinus in lib. 10. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 2. Differt tamen in eo quod Rufinus quidem ait, Episcopos variis de causis inter se iurgantes, libellos criminationum adversus collegas Constantino obtulisse. Theodoritus vero libellos illos correctos fuisse dicit à laicis, qui Episcopos variis de causis accusabant. Deinde eloquium Constantini libellos sibi oblatos comburentis, diversum est in Rufino ac Theodorito.

καταλαβεῖν ἕκαστον. Hic quoque *καταλαβεῖν* scriptum habet codex Savillii & Basiliensis editio.

In Caput XII.

τὸν δὲ τὸν ἀποστολικὸν ἀκριβῶς λόγον. In Manuscripto codice Henrici Savillii & in editione Basiliensi legitur *πεπρασμένον*.

ὅπως εἴρηται ἀνδρῶν. Apud Socratem in libro 8. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 8. legitur *ὅπως εἴρηται ἀνδρῶν*, &c. quod magis probet. Paulò post ubi legitur *ἰσχυρίαν τὸν ὀλίγον*, corrigendum est ex Socrate *ἰσχυρίαν τὸν ὀλίγον*.

ἐν αὐτοῖς σωτηρίαις. In Manuscripto codice Savillii & in editione Basiliensi legitur *σωτηρίαις*. Et paulò post pro *σωτηρίαις*, idem codex Savillii scriptum habet *σωτηρίαις*, ut legitur apud Socratem.

ἰσχυρίαν τὸν ὀλίγον. Codex Henrici Savillii & Basiliensis editio scriptum habent *σωτηρίαις*, quod magis placet. Respondet enim verbo quod supra positum est *σωτηρίαις*.

ἀποστολικὸν ἀκριβῶς λόγον. Malim scribere *ἀποστολικὸν ἀκριβῶς λόγον*, quemadmodum legisse videtur Epiphanius Scholasticus. Sic enim veritè hæc Eusebii verba: *Et quod nullam æquivalenter ad creaturas factus Dei Filius habeat*, &c.

μόνον δὲ τὸν πατέρα. In editione Basiliensi legitur *μόνον δὲ τὸν πατέρα*, &c. quod non displicet. Certè ita legitur apud Nicephorum in lib. 8. cap. 12.

ἀποστολικὸν ἀκριβῶς λόγον. In his Constantini sive Eusebii verbis error est manifestus. Neque enim verbum fuit in Patre potentia, priusquam actu gigneretur ex Patre. Primum enim actus & potentia non distinguuntur in Deo. Deinde ex eo sequeretur Verbum non fuisse ab æterno. Nam & reliquæ creaturæ antequam actu crearentur, potentia erant in Deo. Nec tamen idcirco æterna esse dicuntur. Porro observandum est totam hanc pericopen non haberi apud Socratem, nec in Epiphanio Scholastico. Certè Socrates consultò eam prætermisisse mihi videtur, eo quod hæreticum sensum contineret.

αὐτὸς τὸν ἑαυτοῦ. In Nicephoro deest particula *ἐν*, rectè meo quidem iudicio.

φανερά καθεστῶτες. In editione Basiliensi scribitur *καθεστῶτες*, quemadmodum legitur etiam apud Socratem.

ἰσχυρίαν τὸν ὀλίγον. Hic locus longè aliter legitur apud Socratem, hoc scilicet modo: *ἰσχυρίαν τὸν ὀλίγον*, &c. quod ut brevius, ita videtur & rectius.

In Caput XIII.

D *ἀκριβῶς δὲ ὅπως.* Locus Eusebii quem hic affert Theodoritus, extat in libro tertio de vita Constantini cap. 13. Porro Theodoritus in hoc capite emendat errorem Socratis atque Sozomeni: Modeste tamen, suppresso utriusque nomine. Socrates enim ac Sozomenus scribunt; quinque aut sex Episcopos formulæ fidei in Synodo Nicæna conscriptæ noluisse subscribere; Et ob eam causam damnatos fuisse. Contra Theodoritus ait, omnes Episcopos qui Nicænam convenerant, in eandem fidem consensisse, exceptis duobus, Secundo scilicet ac Theona. Adque demonstrat primum ex Eusebio in epistola ad Casarienses: Deinde ex eodem Eusebio in lib. 3. de vita Constantini.

ἀκριβῶς τὸν ὀλίγον. Ita etiam legitur apud Eusebium.

bium. In MS. tamen codice Henrici Savillii & in A
 editione Basilienfi scribitur γλυκερός δὲ τις λω. Mox
 pro ἰλαίων, iidem codices habent ἡλαυν.

In Caput XIV.

Pag. 42. Πλείστον ἔτ' ἐν ἀλεξανδρείῃ. Mortem Arii
 non rectè hoc loco refert Theodoritus. Diu
 siquidem post Nicenam Synodum ea mors conti-
 git. Sed neque verum est quod hic ait Theodo-
 ritus, Arium post Synodum Nicenam diutissimè
 moratum esse Alexandriæ. Quomodo enim diu
 illic morari potuit post Concilium Nicænum, cum
 vix dum finito Concilio missus sit in exilium ab Im-
 peratore Constantino, nec posteaquam ab exilio
 revocatus est, Athanasius eum unquam in Eccle-
 siam recipere voluerit, ut ipse docet in Apologeti-
 co secundo adversus Arianos. Scio quidem Rufi-
 num in cap. 12. lib. 10. Historiæ, & Socratem atque
 Sozomenum scribere, Arium post exilium Alexan-
 driam rediisse. Sed cum Athanasius id nuspiam
 dicat, immò verò disertè affirmet se Eusebii Nico-
 mediensis & Imperatoris Constantini litteris id mi-
 naciter præcipientibus, constantissimè restitisse,
 Athanasii testimonio malim credere.

ἐν τοῖς ἀποδὲ ἀπίωνα. Hæc epistola Athanasii in
 vulgatis editionibus inscribitur ἀπὸς ἀσραπίωνα.
 Pag. 44. μαθεῖν διδασκαλίαν. In Manuscriptis codicibus
 Allatii & Savillii legitur μεταμαθεῖν, quod mag-
 is placet. Utitur ea voce non semel Theodo-
 ritus.

In Caput XV.

τῷ σωτῆρι ἡ γρηγορία. In codice Leonis Allatii &
 apud Nicephorum in lib. 8. cap. 27. pro γρηγορία legi-
 tur θεῖον quod magis probo. Apud Eusebium ve-
 rò in lib. 2. de vita Constantini neutra vox ha-
 betur.

ἰλαίωνα τῆς ἀξίας. Basilienfis editio habet ἰλα-
 τον adverbialiter, quod mihi non displicet. Paulò
 post pro ἐπισημασθέντων, in MSS. codicibus Savillii
 & Allatii & in editione Basilienfi, nec non apud Ni-
 cephorum scribitur διασημασθέντων.

In Caput XVI.

Pag. 46. Ἐκπεπορημέναι. Rectius in Manuscripto codice
 Henrici Savillii scriptum est ἐκπεπορηθῆναι. Codex
 autem Allatii habet ἐκπεπορημένα quemadmodum
 edidit Jacobus Sirmundus.

In Caput XVII.

44. Pag. 47. Αὐτοῖς συνώλειος γενομένης. In Manuscripto co-
 dice Leonis Allatii scriptum est αὐτῶν rectius procul
 dubio. Apud Eusebium vero in lib. 3. de vita Con-
 stantini, & in Nicephori lib. 8. cap. 28. legitur αὐτῶν
 συνώλειος &c. quæ Joannes Langusa vertit: Qua

A præstantissima & commodissima, operis ipsius for-
 ma summam perspicua existimaveris esse, fac ad
 nos scribas. Vide quæ notavi ad lib. 3. Eusebii de
 vita Constantini. Neque enim necesse est hic re-
 petere ea quæ illic annotata sunt.

In Caput XIX.

τὰς τῆς πίστεως ἐμελοζίας συνίδεντο. Longe Pag. 49.
 rectius in Manuscripto codice Savillii & in editio-
 ne Basilienfi scribitur hic locus hoc modo τῆ τῆς
 πίστεως ἐμελοζίᾳ συνίδεντο ταῖς χεῖρσι. Quæ Joa-
 chimus Camerarius ita vertit: Ea enim ac causa
 manus suæ non subire axere concordia fidei, quo in-
 dant; ovium pelles, ut lupi grassari possent. At Sir-
 mundus vulgatam lectionem secutus ita vertit:
 Quippe qui propterea fidei confessiones manibus suis
 obsignarant, &c. Quæ interpretatio nullatenus
 ferri potest. Neque enim obsignare idem est quod
 subscribere. Hoc igitur sibi vult Theodoritus,
 Arianos illos non bona fide neque ex animo con-
 sensisse fidei Nicænæ: Et manuum quidem sub-
 scriptione eam approbasse; revera tamen averfatos
 esse. Idcirco enim ei subscriperant, ut hoc præ-
 textu simpliciores postea deciperent. Porro emen-
 dationem nostram confirmat Epiphanius Scho-
 lasticus. Sic enim vertit: Hujus enim causa in con-
 fessione fidei etiam manibus consenserunt, &c.

Dei ἐπισημασθέντων ἀλεξανδρείᾳ. Alexandri Episca-
 pi Constantinopolitani obitum Socrates & Sozo-
 menus in tempora Imperatoris Constantii contu-
 lerant. Verùm Philostorgius, perinde ac Theo-
 doritus noster, mortem Alexandri refert princi-
 patu Constantini Magni. De quo vide quæ no-
 tavi in lib. 2. observationum Ecclesiasticarum ad So-
 cratem & Sozomenum. Et hæc quidem in parte
 reprehendendus non est Theodoritus, quippe qui
 alios habeat suffragatores. Sed quod subjicit, Eu-
 sebium Nicomediensem post obitum Alexandri
 statim in Constantinopolitanam sedem invasisse, id
 excusari non potest. Alexandro enim successit
 Paulus, quo per fraudem Eusebii pulso, Episcopa-
 tum ejus invasit Eusebius, ut docet Athanasius
 auctor certissimus.

δύτηρον ἴδιον γραμμάτων πεποίηκεν. Vox δὲ
 γοῦ quid hic significet, non video. Binas enim lit-
 teras à Constantino ad Nicomedienses scriptas esse
 adversus Eusebium nuspiam legitur. Itaque Jaco-
 bus Sirmundus hanc vocem in editione sua ex-
 punxit. Quod quidem ejus consilium laudare non
 possum: Licet enim Interpreti verbum aliquod in
 versione sua prætermittere, quod sensum contur-
 bat. In ipso autem textu Auctoris, nihil immu-
 tandum aut delendum est, absque auctoritate ve-
 terum exemplarium: Nam si hæc licentiæ semel
 concedatur, nullam editionem veterum Scripto-
 rum puram ac sinceram habituri sumus. Pro Sir-
 mundo tamen facit Epiphanius Scholasticus,
 qui hanc vocem in versione sua perinde omi-
 sit. Ego vero libentius pro δὲ γοῦ scripserim
 ἕξιστον.

τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς. Scio multos fore,
 qui cum finem hujus epistolæ Constantini lege-
 rint

rint, priorem ejus partem quæ à Theodorito prætermittitur, desiderent. Est enim hoc egregium antiquitatis monumentum, ex quo multa discere possumus, quæ absque hac epistola procul dubio ignoraremus. Monendus itaque est Lector, hanc Constantini epistolam integram haberi in Annalibus Baronii ad annum Christi 329. sed non suo loco. Scripta est enim hæc epistola antequam Eusebius ac Theognius in exilium mitterentur. Missi sunt autem in exilium tribus jam mensibus elapsis à Synodo Nicæna, ut in lib. 1. sub finem tradit Philostorgius, id est anno Christi 325. mense Septembri. At Baronius hanc epistolam scriptam esse existimat anno Christi 329. & anno sequente Eusebium ac Theognium ab exilio revocatos. Verum id jam abunde refutavimus in Annotationibus ad librum 1. Historiæ Socratis, ubi ostendimus, Eusebium anno Christi 328. revocatum esse à Constantino, & anno Christi 329. Concilium Episcoporum Antiochiæ congregasse adversus Eustathium Antiochenum. Est & alius error Baronii non omittendus. Reprehendit enim Theodoritum, quod hanc epistolam à Constantino scriptam esse crediderit, postquam Eusebius Nicomedienensis mortuo Alexandro Constantinopolitanam sedem occupasset. Atqui Theodoritus non id dicit: Sed tantum ait Eusebium jampridem relicta Beryto cujus erat Episcopus, ad Nicomediensem Ecclesiam transfuisse: Et ex ista Nicomedienfium sede postea dejectum esse ut testatur Constantinus in epistola ad Nicomedienfes.

In Caput XX.

Ὁ ταῦτα διδάξαι. Quæret hic aliquis quæ sint ista mala dogmata quæ Nicomedienfes docuerat Eusebius. Id verò discimus ex priore parte epistolæ Constantini, quam hic apponam, sicut edita est à Baronio: *Quid igitur intelligitis, dilecti fratres, nam vos ipsos accuso. Christiani sumus, & medio in affectu dissentimus. Hæcine est nostra fides? Hæc sanctissima legis doctrina? Sed quæ causa est propter quam presentis mali exitum suscitatum est? O flagitium! à odium supra modum, omnis indignationis magnitudinem superans. Quæ istius latrocinii atrocitas exitiit. Quæ Filium Dei abnegat ex individua Patris substantia processisse. Nonne ubique est Deus, cum certè istum semper nobis adesse sentimus. Nonne per ejus virtutem omnium decoratio constat? Cum certè separatione dissipatione careat. Nunc igitur vobis aliquid actum est. O dilecti fratres, considerate modo deprecor tormenta presentis doloris. Confessores vos esse istius promittebatis, quem esse denegatis; in hoc vobis persuadente doctore in omnibus perditio. Sequuntur deinde ea quæ Theodoritus retulit. Ex iis autem quæ adduxi, manifestè apparet Constantinum objicere Eusebio Nicomedienfem, quod adversus Nicæna fidei decreta palam in Ecclesia docuerit, Filium Dei non esse ex Patris substantia, nec consubstantialem Patri. Quod si quis Græca verba prioris partis*

A hujus epistolæ Constantini legere desiderat, habentur apud Gelasium Cyzicenum in fine libri tertii.

συμμιση. Epiphanius vertit excultorem quod non probo. Jacobus Sirmundus consortem interpretatur, Christophorus verò Administrum, Joachimus autem Camerarius sic transfuit. *Nimirum Eusebius crudelitate tyrannica iniuriatus, Ego conscium malim interpretari. συμμιση proprie est iisdem sacris initiatus, quem Latini vocant consecrati.*

ὅτι ὁ δὲ ἄγιον πανταχὺ τὸ τυράννου. Duz potremæ voces desunt in editione Basiliensi & in manuscripto codice Henrici Savilii. Quas tamen necessarias esse nemo non videt. Certè Gelasius Cyzicenus & Epiphanius Scholasticus & vetus Interpres apud Baronium eas agnoscit. Delendæ potius sunt duæ voces quæ præcedunt τὸ ἄγιον, quæ sensum turbant, nec habentur in codice Leonis Allatii, nec apud Gelasium Cyzicenum, nec in versione Epiphani Scholastici. Ceterum valde probo, quod Epiphanius & vetus ille Interpres à Baronio relatus, ἀπόφυγα verterunt clientem. Camerarius transtugam vertit pessime omnino, deceptus scilicet prava lectione codicis Basiliensis.

ἡ παράματι ἔγυτο συνδρομαί. Vetus Interpres pag. 10 hunc locum ita vertit: *Nihil enim de factis in me injuriis modo dicam, per quas cum maxime adversarum partium festinaverunt concursiones.* Epiphanius autem Scholasticus sic interpretatur: *Per quas quando maxime adversarum partium insidia discurrebant, iste etiam oculos contra me habebat intentos.* Ex iis apparet utrumque hoc loco legisse ὅτι μάλα ἴσα non ὅτι ut vulgo legitur. Ita quoque legit Joachimus Camerarius, ut ex versione ejus apparet. Sic enim vertit: *Nam de illius erga me contumeliis nunc non loquar. Quibus cum sevirerit maxime adversariorum concursiones, ipse oculos speculatores adversum me intendebat.* Nec dubito quin hæc verissima sit scriptura hujus loci. Sic enim sequentia cum antecedentibus egregie conveniunt. Sirmundus tamen & Christophorus vulgata scripturam secutus ita vertit: *Nihil enim de illatis in me injuriis nunc dicam, per quas maxime adversarum partium concursus procurabatur.* Atqui παραματιοῦ passivam non habet significationem.

ἰδθαλμὸς κατακόπης. Presbyteros ac Diaconos Eusebii intelligit, quos sub initium belli inter Constantinum & Licinium Eusebius ad Constantinum miserat, ut sub legationis prætextu, Constantini consilia & apparatus bellicum explorarent, ut paulo post indicat Constantinus in hac Epistola. Erat enim Eusebius sub ditione Licinii. Nec verò arguit eum Constantinus, quod Licinii partibus adhæserat. Nam cum esset sub ditione Licinii, ut jam dixi, Imperatori suo favere omnino debuit. Sed reprehendit, quod speculatores contra ipsum submisisset, ac propemodum militarem operam navasset Licinio. Quæ prorsus indigna sunt facerote.

ὅτι παλιν ἐγγὺν. In Editione Basiliensi legitur ὅτι παλιν ἐγγὺν. Sed longe rectius in codice Leonis Allatii & apud Gelasium Cyzicenum scriptum est ἐγγὺν παλιν &c. absque articulo, qui elegantius omittitur quam repetitur. Atque ita legit vetus Interpres hujus Epistolæ apud Baronium, sic enim vertit: Et jam pridem oportebat à vestro pendere iudicio.

δενῆς τὸ τότε. In codice Leonis Allatii & apud Gelasium Cyzicenum scriptum est δενῆς. Sanè deesse hoc loco vocabulum quod huic adjectivo respondeat, indicat interpretatio tum Epiphaniî Scholastici, tum interpretis innominati. Nam Epiphanius quidem ita vertit: Nisi prædictus Eusebius pessima Consciorum suorum iustione huc venisset. Innominatus autem interpres sic transtulit: Nisi prædictus Eusebius cum turbulenta magnitudine eorum qui eum sequebantur, huc pervenisset; & ordinis relictitudinem impudenter conturbasset. Quibus verbis significat Constantinus Eusebium ad Episcopatum Nicomediensem pervenisse, non electione Cleri ac populi, sicut ordo Ecclesiæ postulat: Sed per vim ac potentiam eorum qui Eusebio favebant. Hortatur igitur Nicomedienfes, ut jus suum recuperent, & exturbato Eusebio impietatis doctore, alium eligant Orthodoxum Episcopum.

συνιπεραχαι. Corrupta vox; pro qua substituendum videtur συντελεραχαι. Atque ita plane legitur apud Gelasium Cyzicenum.

μένονται ἡ ὑμετέρα ἀνεξικακία. Supra notavi, Epistolam hanc ad Nicomedienfes à Constantino scriptam esse, nondum tribus mensibus elapsis à Synodo Nicæna. Verum hic locus sententiam nostram videtur refellere. Etenim Constantinus Imperator Nicomedienfes alloquens, in memoriam eis revocat Synodum Nicænam, cui & ipse interfuerit. Id verò dici non potest de re adeo recenti, & ante tres menses gesta. Quare necesse est ut hæc Epistola à Constantino scripta sit, anno ut minimum elapso post Concilium Nicænum. Atque ita falsus fuerit Philostorgius, qui Eusebium in exilium pulsum esse dicit post tres menses quam Synodus Nicæna celebrata fuerat.

ἀλεξανδρίας τινάς. Baronius quidem hos Melitianos fuisse existimat, quos Constantinus post Synodum Nicænam, cum tumultus Alexandria excitarent, Byzantium ad se evocaverat. Ego verò Arianos potius illos fuisse crediderim. Atque id plane testantur Episcopi Ægypti in Epistola synodica quam ad omnes Ecclesiæ Catholicæ Episcopos miserunt pro defensione Athanasii. Verba eorum hæc sunt: ἰδοὺ τοῦ ἀκριβοῦς, ὅτι ἀμφίον μὲν ἐν νικομηδείᾳ, ἡγεστὸς δὲ ἐν νικαίᾳ κατιστάθησαν αὐτῶν, ἕξ τῆν δικεῖαν ἀσέβειαν, ἐπὶ τῶν πρὸς τὸς ἀρειομανίας κοινωνίαν, τὴν ἰσοπῆς οὐδέου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποδοκιμασίοντας. Id est: Bene siquidem cognitum habetis, Amphionem Nicomedia, Christum vero Nicææ, in eorum locum esse impietatem & communionem quam cum Arianis à Nicæno Concilio reprobatis habuerant, Episcopos constitutos esse. Sed & verba quæ sequuntur in hac Constantini Epistola, satis indicant id quod dixi, Alexandrinos illos Arianos

fuisse, non Melitianos. Sequitur enim τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας. Quod Arianis quidem optime convenit; De Melitianis verò dici non potest; quippe qui Schismatici tantum essent, non autem hæretici; Et quo tempore hæc Epistola scripta est, nondum Arianis sese adjunxissent.

τῆ τῆς οὐδέου ἀληθείᾳ. Hunc locum correxi ex MSS. codicibus Allatii & Savilii, quibus etiam consentit Gelasius Cyzicenus & editio Basiliensis, in hunc modum ἐκ τῆς οὐδέου ἀληθείᾳ τῶν μετέωρον τετηρήκει. Quam emendationem confirmat Epiphanius Scholasticus & Anonymus interpres; sic enim vertunt: Sed isti boni & optimi nimis Episcopi, quos semel Concilii veritas ad penitentiam reservabat. Eusebium ac Theognium intelligit, qui cum ante Nicænam Synodum & in ipsa Synodo patrocinium Arii susceperant, Patres Synodi Nicænæ eos unâ cum Ario damnare primum voluerant. Postea tamen intercedente pro ipsis Constantino, cum Nicænæ fidei in speciem subscripsissent, Synodus eis pepercerat, ad penitentiam eos reservans, ut loquitur Constantinus. Porro ἀλήθεια hoc loco sinceritatem fidei significat, ὀρθοδοξία; opponiturque fraudi ac simulationi Eusebii & Theognii.

τῶν τε ἐκείνα προχαι. In Editione Basiliensi excusum est τῶν τε ἐκείνα προχαι: Optime modo utramque simul vocem retineamus.

ἐ διαπραχασθαι ὑπὸς ἀγνῆς. Jacobus Sirmundus hunc locum in Editione sua aliter distinxit, hoc modo ἐ διαπραχασθαι ὑπὸς ἀγνῆς τῆς ἐκ ὀρθοδοξίας ἐ φιλαθροῦς χαίρωμεν. Et locum sic interpretatus est. Atque ita perfecisse Sanctos & Orthodoxos, hominumque amantes Episcopos gaudemus. Verum hæc Interpretatio ferri non potest. Expunxit enim Sirmundus verbum ἔχοντες, contra fidem atque auctoritatem omnium codicum. Sed longè facilius erat locum restituere absque ulla mutatione hoc modo; ἐ διαπραχασθαι ὑπὸς ἀγνῆς τῆς ἐκ ὀρθοδοξίας ἐ φιλαθροῦς ἔχοντες χαίρωμεν. Atque ita legit Anonymus Interpres hujus Epistolæ, jam toties à nobis laudatus. Sic enim vertit hunc locum: Nunc vestrum est, ad Deum fide illa respicere, quâ semper & fuisse constat & esse decet: Et sic peragere ut Episcopos Castos & Orthodoxos & Clementes habentes gaudemus.

In Capite XXI.

καὶ ἐγὼ βασιλῆως φοιτῶν. In codice Savilii præpositio additur hoc modo ἐ ἐγὼ βασιλῆως &c. In Basiliensi autem Editione ita legitur ἐ βασιλῆως βασιλῆως φοιτῶν quod magis placet. Errat autem hic Theodoritus, qui Eusebium Constantinopoleos Episcopum fuisse putat, tunc cum Eustathium Antiochenum è sede sua exturbavit. Nam Eusebius in Episcopatu Nicomedienfi usque ad Constantini obitum perseveravit: Quippe qui Constantinum paulò ante

ante mortem baptizavit Nicomediae, cum adhuc esset illius urbis Episcopus, ut testatur Hieronymus in Chronico. Idem quoque probari potest ex Ammiano Marcellino, qui in lib. 22. scribit Julianum Nicomediae educatum fuisse ab Eusebio Episcopo ejusdem loci, quem genere longius continebat. Atqui Julianus natus est anno Christi 331. ut notavi ad librum 25. Marcellini. Quomodo igitur educari potuit Nicomediae ab Eusebio Episcopo, si Eusebius jam ante hunc annum relicto Nicomediae Episcopatu ad C. P. sedem transferat. Omitto locum Athanasii in Epistola ad Solitarios, ex quo manifeste convincitur Eusebium non Alexandro, sed Paulo successisse in Episcopatu C. P.

A sti 342. quod testatur etiam Socrates in lib. 2 cap. 8.

In Caput XXV.

βιβαίαις ἐλπίσι. Hunc locum supplevi ex codice Leonis Allatii, cui consentit codex Savillii & Basiliensis editio: Nisi quod in istis legitur βιβαίαις σωτηρίας ἐλπίσι, sed melior est scriptura codicis Allatiani, quam confirmat Epiphanius Scholasticus.

ῥαδὸν λαμπιδόνα. Epiphanius Scholasticus locum hunc ita vertit, omnemque terrenam flammam nimis devoto. Vide quae notavi ad librum quartum de vita Constantini, ubi haec ad Saporum Epistola refertur. Sed licet de incantationibus ac mysteriis paganorum hunc locum ibi exposuerim: Nunc tamen re attentius examinata, malim haec Constantini verba interpretari de igne quem Perseae colebant, ut cuncti sciunt.

ὅλα γίνεσθαι κατ' ἑρμηνείαν. In codice Leonis Allatii scriptum est, πῶμα τ' ἰδῶν δὲ ὅλα γίνεσθαι κατ' ἑρμηνείαν.

διωκτοὶ εἶναι καταρτήνους. Codex Allatii habet καταρτήνους, id est confringens.

ἢ μὴ ἀντιοίε τίποις μοι. Ita legitur etiam apud Eusebium in lib. 4. de vita Constantini. Verum haec locutio plane barbara est. Itaque codex Leonis Allatii substituit πεποισμένα. Sed melior est scriptura editionis Basiliensis, quam confirmat codex Savillii, πεποισμένα.

ὁ ἕρσοι κἀκείνοις. In Manuscripto codice Savillii & in editione Basiliensi legitur ὅτι τοὶ κἀκείνοι. Verum in codice Leonis Allatii scribitur ὅτι τοὶ κἀκείνοι, id est, Nam & illi, tui sunt. Quae scriptura omnium rectissima mihi videtur. Apud Eusebium in libro 4. de vita Constantini legitur ὅτι τοὶ κἀκείνοι, ubi vide si placet quae notavi.

ἀρμόδιος τῆς αὐτῆς. Rectius apud Nicephorum in cap. 38. lib. 8. legitur ἀρμόδιος τῆ αὐτῆς φιλανθρωπίαν. Apud Eusebium quoque ταυτὸν scribitur.

In Caput XXVI.

Μετὰ μύωας πίπτει. Idem scribit Athanasius in Apologetico secundo contra Arianos pag. 777. editionis Parisiensis, ὁπωρὸν πίπτει μύωας παρὰ δὲ τῆ μακαρίτης ἀλιζανδρῆς τελευτῆων.

τὸ γὰρ εἶναι τὸ διακόνων ἡγούμενον. Id est Archidiaconi. Ceterum ex hoc loco manifeste colligitur, Archidiaconos non stipendiorum ordine ad eum locum pervenire solitos, sed ex Episcopi arbitrio ac voluntate promotos fuisse. Etenim Athanasius admodum juvenis fuisse dicitur à Theodorito, quo tempore Alexandrinae Ecclesiae erat Archidiaconus. Hinc est fortasse, quod Archidiaconus vulgo Corepiscopi vocabatur, ut scribit Joannes Abbas, in libro de translatione reliquiarum sanctae Glodehndis, ubi ait; Hujus rei novitas dum ad notitiam supra memorati Pontificis pervenisset, mortuarum corporum mox in crastinum ad hoc inspicien-

In Caput XXII.

Εὐλάλιον. Post Eustathium, Antiochenis Episcopus factus est Paulinus qui tunc Episcopus erat Tyri, ut notavi ad lib. 10. Historiae Ecclesiasticae Eusebii. Cui successit Eulalius, quemadmodum testatur Philostorgius apud Suidam in voce αἰτίον.

ἰσὺβιον μεταθεῖναι. Non possum assentiri Theodorito, qui post mortem Eulalii Eusebium Caesariensem ad Episcopatum Antiochenae urbis vocatum fuisse dicit. Nam Eusebius ipse in lib. 3. de vita Constantini aperte indicat, id statim post depositionem Eustathii factum fuisse. Sed & literae Imperatoris Constantini ibidem ab Eusebio relatae, id ipsum non obscure indicant. Hieronymus tamen in Chronico Eusebium post Euphronium ponit, cum tamen Eusebius nunquam fuerit Antiochenus Episcopus.

πλακύντιον. Hujus Episcopi nomen variis modis scribitur. Interdum enim πλακύντιον, alias φλάκυντιον exaratur, ut notavi ad Historiam Socratis. Sed verum ejus nomen fuit φλάκυντιον, ut scribitur apud Eusebium in libris contra Marcellinum, & apud Athanasium in Apologia. Ex quo discimus eum interfuisse Concilio Tyri, quod factum est anno 335. natalis Dominici. Quare ante hunc annum Episcopus Antiochenis factus fuerit necesse est. Quod quidem egregie convenit cum supputatione annorum quos Eulalio & Euphronio tribuit Theodoritus ac Philostorgius. Etenim Paulinus qui primus Eustathio successus est, sex tantum mensibus eo munere est perfunctus, teste Philostorgio in lib. 3. Eulalium quoque brevi post electionem mortuum esse testatur Theodoritus. Euphronio autem annum & aliquot menses assignat. Ita tres illi Episcopi trium circiter annorum spatio sedem illam administrarunt. Cum igitur Eustathius anno Christi 329. aut 330. exutus fuerit Episcopatu, ut ad Eusebium demonstravi: Flaccillus circa annum Domini 333. ad Episcopatum Antiochenis promotus videtur. Huic annos 12. Episcopatus tribuit Nicephorus Patriarcha, qui cum φλακύντιον nominat & interfuisse scribit Synodo Antiochenae quae in encarnis celebrata est anno Chri-

Pag. 53.

B

C

D

dum sacrorum ministros cum Archidiacono majorē, quem Cor-Episcopi dicunt, duxerit. Olim tamen eo loco Chorepiscopus scribendum esse existimabam. Sed nihil temerè mutandum est in veteribus libris, quoties vulgata scriptura defendi non incommodè potest.

ἰπεί μιλίτι. In editione Basiliensi deest adverbium. Quam scripturam valde probo.

τῶν στρατιῶν τινός. Hujus loci emendatio debetur codici Henrici Savillii, in quo ita legitur τῶν τῶν τῶν αἰσιπῶν μιθυσάμβροι, &c. Ita quoque habet Basiliensis editio, nisi quod αἰσιπῶν præfert. Sed melior est scriptura codicis Savilliani. Græci enim αἰσιπῶτας vocant eos qui sunt ejusdem factionis in civilibus dissidiis, ut docent Helychius & Favorinus. Sic loquitur Herodotus in lib. 1. ubi de Pisistrato scribit. Certè vulgata lectio ferri non potest. Neque enim Eusebiani, milites conduxerunt, sed Clericos quosdam ex Melitii factione, quemadmodum testatur Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos, ex quo hæc hausit Theodoritus. Confirmat hanc emendationem Theodoritus ipse in cap. 28. hujus libri.

τῶν αἰσιπῶν τινός. Prima accusatio Athanasii per Melitianos facta, fuit de tunicis lineis, quarum Canonem Aegyptiis ab Athanasio impostum atque exactum fuisse finxerunt, ut scribit Athanasius in supradicto Apologetico iis verbis: πλάττονται σφῶντων κατασκευῆς αἰσιπῶν λινῶν, αἱ ἑμὰ κανίνα τοῖς αἰσιπῶσι ἐπιβάλλοντι. Impropriè igitur locutus est Theodoritus. Nam τῶν αἰσιπῶν propriè dicitur de vestigaliibus. Hoc autem tributum fuit linearum vestium, quod Athanasius imposuisse dicebatur. Ipse enim Canonem vocat; quæ vox de tributis tantum dicitur.

In Caput XXIX.

Pag. 62. Οὗτω δὲ τὸ ἑπιπέδιον. In codice Leonis Allatii hic locus auctior est aliquot vocibus hoc modo: οὗτω δὲ τὸ ἑπιπέδιον αἰσιπῶν τινός ἐξικοντα συναχθέντων, &c. Verùm hæ voces non sunt Theodoriti, sed Theodori Lectoris, qui eas supplevit ex Historia Socratis ac Sozomeni; quod & alibi facere consuevit in Historia sua Tripartita.

In Caput XXXI.

Pag. 65. Καὶ τὰς ὑπὸ αὐτῷ δομηθῆναι τῶς. Unam duritaxat Basilicam Hierosolymis ædificaverat Constantinus; ad cujus dedicationem evocavit Episcopos qui erant tum congregati in urbe Tyro, ut testatur Eusebius in lib. 4. de vita Constantini. Impropriè igitur locutus est Theodoritus, qui Ecclesias in plurali numero dicit à Constantino extructas. Nisi fortè Anastasim & Martyrium seu Basilicam sanctæ Crucis pro duabus Ecclesiis

A accepit. Sic certè videtur eas distinguere in Commentariis in Ezechielem cap. 48. ἔτι νῦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἵτε τὸ σαυρὸν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἀναστασις, ἢ ἡ ἀνάληψις, ἢ ἡ ἐν τῇ σιῶν ἐκκλησία, ἢ ἡ ἐν βουβλίμῳ, &c. Et paulo post, ποῖος ἀρα τὸ ἐκκλησίαν πλῆν τὸ σαυρὸν ἢ τῆς ἀναστασις. Vide si placet, epistolam nostram de Anastasi, quam edidi ad calcem Annotationum Eusebianarum.

σωπαπίουσι δὲ. In editione Basiliensi legitur σωπαπίουσι δὲ, &c. quod magis placet, πριακοσὸν δὲ τῶν. Vide quæ notavi ad libr. 4. Eusebii de vita Constantini pag. 248.

In Caput XXXIII.

B κρόπῳσι τὸ πῶ ἀλλήθηναι. Magis placet scriptura quam reperi in Manuscriptis codicibus Savillii & Allatii, & in editione Basiliensi. κρόπῳσι τὸ πῶ πόνειαν.

In Caput XXXIV.

τὰ νῦν αἰσιπῶν τινός, ἢ ἀνδειάντα γινόμενα. Hunc locum non intellexerunt Interpretes. Nam Joachimus quidem Camerarius ita vertit: Quibus si qui fidem non habent, contemplati monumentum, statuamque illius, credant non solum scriptis, sed etiam Domino qui dixit, &c. Camerarii versione secutus est in editione sua Jacobus Sirmundus. Christophorus vero hunc locum ita interpretatur: Quibus si quisquam minime fidem habeat, cum magnifica illa opera, que circa ejus sepulchrum & statuam hodie videntur, oculis aspexerit: Credat saltem sacris literis, & Domino dicenti; Glorificantes me glorifico, &c. Atqui non hoc dicit Theodoritus, sed eos qui nolunt credere Eusebio, & aliis qui de honoribus Constantino post obitum delatis scripsere, admonet ut ea quæ ad sepulchrum & ad statuam illius fiunt, contemplari velint. Quænam verò sint illa quæ ad sepulchrum & ad statuam Constantini fiebant, docet nos Philostorgius in lib. 2. Historiæ, cap. 18. ἵνα ὁ θεὸς μαχθῇ, ἢ πῶ κωνσταντῖνον ἐκείνα πῶ ἐπὶ τῷ πορφύρεῳ κίοντι ἰσαμύνει θεοῖς τε ἰλασθῆναι, ἢ λυτρωθῆναι, ἢ θυμιαμασὶ τιμῆν, ἢ ἰσχυρῶς προσάγει ἄς θιῶν, ἢ ἀποπροσάγει ἰκτενείας τῶν θεῶν ἐπιτελεῖν τὰς ἑστιαίας κατανοεῖ. Hic etiam Desheftis Christianos accusat, quasi Constantini imaginem in porphyreticâ columnâ stantem sacrificiis propitiarent, incensis atque odoribus colerent, precocque velint Deo allegarent, & ad depellenda mala ei supplicarent. Adde his ea quæ scribit Auctor Chronici Alexandrini pag. 665. & 667. sunt enim optimæ notæ. Porro hæc pompa celebrabatur quotannis die undecimo mensis Maji, qui natalis erat urbis Constantinopolitanæ, ut ibidem scribit Auctor ejus Chronici & Helychius in originibus C PP.

c HEN-